

Spreadsheet tabele - zašto?

Ovaj jednostavan program zasnovan na tabelama (spreadsheet tabele) može pomoći i novinaru najmanje sklonom matematici da postane kompetentan i precizan u operisanju brojevima

Svijet je pun brojeva. Kao novinari svakodnevno se surećemo sa najrazličitijim brojkama: plate, stopa kriminaliteta, budžetske stavke, centimetri snježnog pokrivača. Dobri novinari uvijek pažljivo gledaju brojeve. U njima se često kriju najbolje priče.

Na žalost, mnogi novinari odabiru tu profesiju baš da bi izbjegli brojeve. Međutim, jedan jednostavan program zasnovan na tabelama (spreadsheet tabele) može pomoći i novinaru najmanje sklonom matematici da postane kompetentan i precizan u operisanju brojevima. Ovaj program ju toliko koristan da je širom svijeta postao nezamjenjiv alat svakog novinara.

Jednostavno rečeno, spreadsheet tabele su elektronske računovodstvene knjige. Novinari mogu u njih da unose ne samo brojeve, već i formule uz pomoć kojih se vrše najrazličitija izračunavanja. Možete brzo izračunati stope, procenete i druge statističke vrijednosti.

Na primjer, ako novinarka ima običan kantonalni budžet za dvije godine, može unijeti te vrijednosti u spreadsheet tabelu. Onda može unijeti formule da bi sabrala brojke, izračunala procentualnu razliku prve i druge godine, procenat koji se izdvaja za sanitarnu službu ili bilo koji broj ili operaciju uz pomoć samo par klikova mišem. Sati provedeni u kuckanju po kalkulatoru svedeni su na minute u spreadsheet tabeli. A ako se "sirovi" brojevi promjene, spreadsheet tabela će automatski promijeniti rezultate i tako vam uštedjeti sate. Tajna ovog programa je u tome što izračunate vrijednosti pamti ne kao brojeve, već kao jednačine.

Spreadsheet tabele takode omogućavaju pravljenje dijagrama i grafikona. Pomažući čitaocu da vizualizira podatke uz pomoć grafikona, novinar predstavlja informacije na efektivniji i efikasniji način. Excel se takode može koristiti i kao program za pravljenje i analizu baza podataka. Podaci se tako mogu brže sortirati, filtrirati i pretraživati. Napredniji novinari mogu koristiti Excel za statističku analizu i slične sofisticiranije zadatke.

Novinari u Sjevernoj, Južnoj Americi i Evropi koristili su i koriste spreadsheet tabele u hiljadama priča. Tako se radi analiza izbornih rezultata, sanitarne inspekcije restorana, demografskih promjena u brojkama iz popisa stanovništva, praćenje rasta šuma, smrtnosti od AIDS-a i još mnogo toga. Novinari su tako analizirali s kim i koliko političari pričaju mobilnim telefonom, pa su čak računali i prednost domaćih na sportskim utakmicama.

Jednostavno rečeno, spreadsheet tabele su elektronske računovodstvene knjige. Novinari mogu u njih da unose ne samo brojeve, već i formule uz pomoć kojih mogu brzo izračunati stope, procenete i druge statističke vrijednosti

Dok sam radio za američku agenciju *Associated Press* koristio sam spreadsheet tabele da bih analizirao donacije kampanjama kandidata za guvernera Nevade, države u kojoj kompanije koje upravljaju kockarnicama imaju veliku političku moć. Moj kolega i ja smo u spreadsheet tabelu unijeli više od 10,000 redova podataka o donacijama dvojici kandidata. Parametar po kome sam sortirao podatke bile su donacije kompanija koje drže kockarnice, a onda sam izračunao ukupan rezultat. Na naše zaprepašćenje, ispostavilo se da su ove kompanije promijenile političku stranu i napustile demokrate okrenuvši se republikancima, što je bila velika vijest u Nevadi.

Koristeći Excel takode smo grafički predstavili donacije ovih kompanija po datumu i dobili još jedan zapanjujući rezultat - one su koordinirale svoje donacije i koncentrisale ih na republikanskog kandidata, i to na samom početku izbornog ciklusa. Kandidat je novac usmjerio u moćnu reklamnu kampanju koja je odvratila ostale kandidate od izborne trke.

Kompanije su pokušale da upotrebe svoju finansijsku moć da bi zbrisale konkurenciju i pobijedile na izborima. U tome su i uspjele. Međutim, naša dvodnevna analiza je dospjela na naslovne strane svih novina u kockarskim centrima Las Vegasu i Rinu.

Iako Bosna nema bogate izvore informacija kao Amerika, postoji izvjestan broj setova podataka dostupnih na Internetu. Na primjer:

- Budžet kantona Sarajevo nalazi se na adresi <http://www.zavodzpr-sa.ba/Ekonomski/pokazatelj.htm>

- OSCE je postavio rezultate izbora iz 2000. na http://www.oscebih.org/pre_results/scripts/table_2000.htm

- Federalna agencija za privatizaciju ima podatke o privatizaciji na http://www.apf.com.ba/JPD/rezultJPD_2_1_kr.xls

Šta više, postoji na desetine web stranica sa fajlovima koji mogu biti pretvoreni u spreadsheet tabele, kao što su podaci o povratnicima i deminiranju sa web sajta *UNHCR-a*. Skoro svaki format dokumenta u kome možete imati brojke u vertikalnim i horizontalnim redovima - tabele na web stranicama, baze podataka, pdf (Acrobat) fajlovi, Word i dokumenti u drugim word procesorima, txt fajlovi - mogu se nekako pretvoriti u spreadsheet tabelu.

Novinari prvo treba da nauče osnove spreadsheet tabele. U početku im tabele mogu djelovati zbudjujuće i može im se činiti da oduzimaju mnogo vremena. Međutim, uz malo truda one će ubrzo postati veoma korisne baš kada imate rok za predaju teksta / priloga.

Ako govorite engleski, učenje Excela je lako jer ćete na Webu naći veliki broj kurseva, tj. serija lekcija kao što su:

<http://www.usd.edu/trio/tut/excel>

<http://www.j-walk.com/ss>

Ako vam engleski nije jača strana, treba da pratite naš bilten ili da kupite neku dobru knjigu o Excelu kao što je *Excel Biblija* (<http://www.gerila.com/knjige/katalog/1798.htm>). Vidjećete da će se ta investicija isplatiti.

Drew SULLIVAN
drew@drewsullivan.com